

”Det är svårt och då blir det tråkigt”
- Attityder till grammatikundervisningen i svenskämnet bland
elever i grundskolans senare år

Abstrakt

Denna uppsats syfte var att undersöka vad elever i grundskolans senare år har för attityd till grammatikundervisningen i svenska. Min hypotes var att den allmänna attityden är negativ. Om detta antagande stämde ville jag undersöka vad som låg till grund för denna negativa inställning, samt ta reda på hur eleverna tyckte att man kunde göra för att förändra undervisningen till det bättre. De metoder jag använt mig av är dels en enkätundersökning bland 70 elever i skolår 6-9, dels mer djupgående intervjuer i gruppform med elva elever. Tyvärr bekräftades min hypotes. Majoriteten av eleverna tyckte inte att grammatikundervisningen var rolig, och många tyckte att den var jobbig och svår. Positivt var dock att det i intervjuerna framkom en hel del förslag på hur man hade kunnat förändra undervisningen till det bättre. Där framkom även bland annat att lärarnas engagemang inte verkade vara så bra som det borde, då eleverna efterlyste både mer lärarledd undervisning och en mer positiv inställning från lärarnas sida.

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Syfte	4
1.2	Uppsatsens disposition	5
2	Teoretisk bakgrund	6
2.1	Vad är grammatik?	6
2.2	Traditionell grammatikundervisning och den skolgrammatiska debatten	7
2.3	Attityder till grammatikundervisningen	9
3	Metod och material	10
3.1	Enkätundersökningen	11
3.2	Intervjuerna	13
4	Resultat	14
4.1	Resultat av enkätundersökningen	14
4.2	Resultat av intervjun	19
4.3	Sammanfattning av resultat	23
5	Diskussion	24
5.1	Avslutning	26
5.2	Förslag till vidare forskning	27
	Källförteckning	28
	Bilagor	

1 Inledning

Av egen erfarenhet skulle jag vilja påstå att grammatikundervisningen i svenskämnet har ganska många brister, både vad det gäller utformning, innehåll och omfång. Katederundervisning och stenciler som för länge sedan sett sina bästa dagar verkar vara vanligt förekommande och det ser ut som om grammatiken, kanske främst bland elever men också bland många lärare, associeras med negativa faktorer och uppfattas som väldigt traditionell och stolpig. Denna uppfattning kommer dels från mina egna erfarenheter av grammatikundervisningen när jag gick i skolan, dels från mina upplevelser av den allmänna inställningen på den skola där jag har min praktik. Även den litteratur jag läst på ämnet bekräftar denna bild, och den allmänna uppfattningen bland de som forskar på ämnet verkar vara att en förändring av momentet är nödvändig. Denna åsikt framförs inte minst av Ulf Teleman, professor i svenska språket vid Lunds universitet, som menar att den svenska grammatikundervisningen och det starka fäste den traditionella skolgrammatiken har idag innehåller så många brister att den många gånger ”vilsleder snarare än upplyser” (Teleman 1987, baksidestexten). Ett annat exempel som bekräftar denna bild är Lena Boströms ord i inledningen till sin avhandling *Lärande och Metod. Lärstilsanpassad undervisning jämfört med traditionell undervisning i svensk grammatik* (2004). Utifrån hennes egen mångåriga erfarenhet som lärare i svenska på gymnasiet säger hon att grammatiken av många elever upplevs som tråkig och ”nästan avskräckande” (Boström 2004, s. 13).

I min uppsats vill jag undersöka attityder till grammatikundervisningen i svenskämnet bland elever i grundskolans senare år¹, samt ta reda på hur eleverna tycker att man kan göra för att förändra grammatikundervisningen till det bättre. Det sistnämnda förutsätter naturligtvis att jag också undersöker hur eleverna upplever att deras undervisning ser ut idag.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är alltså att undersöka vad elever i grundskolans senare år har för attityd till grammatikundervisningen i svenska. Min hypotes är att den allmänna attityden är negativ. Om detta antagande stämmer är det angeläget att ta reda på vad som ligger till grund för denna negativa inställning. Stor vikt kommer då också läggas vid att alltså ta reda på hur eleverna tycker att man kan göra för att förändra grammatikundervisningen till det bättre. Man kan precisera mitt syfte till tre större frågeställningar:

¹ Med grundskolans senare år avses i detta fall skolår 6-9, då många skolor väljer att flytta upp eleverna till det så kallade högstadiet redan i år 6.

- Vad har elever i grundskolans senare år för attityd till grammatikundervisningen i svenska?
- Hur ser deras grammatikundervisning ut idag?
- Hur tycker de att man skulle kunna förändra grammatikundervisningen till det bättre?

Anledningen till att jag anser detta område vara angeläget som uppsatsämne är att jag som blivande lärare i svenska gärna skulle vilja veta hur elever ser på grammatikundervisningen i svenskämnet. Den största behållningen jag personligen hoppas få ut av uppsatsen är förslag på hur man kan utveckla och förändra undervisningen så att den blir roligare och mer givande både för eleverna och för mig som lärare.

1.2 Uppsatsens disposition

För att kunna ta reda på ovanstående måste jag först och främst definiera vad jag menar med begreppet grammatik, samt klargöra vad som menas med traditionell grammatikundervisning. Detta kommer jag att göra i kapitel 2, under rubriken teoretisk bakgrund. Där kommer jag även att belysa de aspekter av den skolgrammatiska debatten som är väsentliga i sammanhanget, samt redogöra för en del tidigare forskning som gjorts på ämnet om elevers attityder till grammatikundervisningen i svenskämnet.

I min undersökning har jag använt mig av två olika metoder. Den ena metoden är kvantitativ, och utförd i form av en enkätundersökning, medan den andra är kvalitativ och utförd i form av intervjuer i grupp. Mer ingående om dessa, varför jag valt just dem och hur jag gått till väga rent praktiskt vid genomförandet av undersökningen beskrivs under rubriken metod och material. Även valet av informanter och möjliga reservationer tas upp där.

I kapitel 4 redovisas resultatet av de båda undersökningarna. Först presenteras resultatet av enkätundersökningen, därefter redovisas intervjuerna och till sist görs en sammanfattning av de båda undersökningarna.

Uppsatsen avslutas i kapitel 5 med en diskussion vari jag reflekterar över och drar slutsatser av de resultat som framkommit samt ger förslag på hur man skulle kunna forska vidare på ämnet. Allt detta sker under den övergripande rubriken avslutande diskussion.

2 Teoretisk bakgrund

I detta avsnitt ger jag en översikt av vad som sedan tidigare finns skrivet om grammatikundervisningen i svenska och hur debatten om grammatikmomentets vara eller icke vara sett ut den senaste tiden. Då det finns ganska många röster i debatten är det naturligtvis en omöjlighet för mig att ge en heltäckande bild av ämnesområdet, men min ambition är att försöka lyfta fram det som jag anser väsentligt för just denna uppsats.

Jag tänker även i detta avsnitt göra en definition av grammatikbegreppet, samt precisera vad jag syftar då jag skriver traditionell grammatikundervisning, då det är en term som kommer att användas genomgående i uppsatsen.

2.1 Vad är grammatik?

Begreppet grammatik är tämligen mångfacetterat, i alla fall om man börjar tänka mer ingående på det. Enligt Sven Strömqvist (*Fem uppsatser om grammatik* 1993) så brukar man med grammatik ofta mena ”de regler och principer som styr hur man konstruerar ordformer och hur man kombinerar dessa till fraser och satser”. Han skriver vidare att begreppet även ofta får ”omfatta hur betydelse (innehåll) konstrueras parallellt med den syntaktiska kombinatoriken, det vill säga hur – i språket – enkla begrepp modifieras eller kombineras till komplexa begrepp (sammansatt betydelse)” (Strömqvist 1993, s. 23). Det senare kan benämnas som semantik, medan det tidigare traditionsenligt kallas för syntax. Vidare talar Strömqvist om att ovanstående precisering ”innebär att grammatik avgränsas å ena sidan mot fonologi och de regler och principer som styr uttalet eller stavningen och å andra sidan mot de principer som styr hur språkliga uttryck och yttranden samspelar med språkanvändarnas bakgrundskunskaper och olika drag i talsituationen” (Strömqvist 1993, s. 23), och blir på så sätt en del av insikten i att kunna ett språk.

I *Vägar till grammatik* (2006), skriver författarna, Lena Boström och Gunlög Josefsson, att man, när det kommer till grammatikbegreppets vida betydelse, brukar skilja mellan ”språklig intuition, språkförmåga’ och ’beskrivningen av denna språklig intuition, språkförmågan” (Boström & Josefsson 2006, s. 9). Det förstnämnda kan också benämnas inre grammatik, det vill säga den grammatiken som alla kan och som kommer automatiskt när man talar ett modersmål. Det sistnämnda är det samma som deskriptiv grammatik, och beskriver alltså den inre grammatiken. Vidare kan man också göra en skillnad mellan deskriptiv och normerande grammatik. En deskriptiv grammatik är alltså att beskriva språk, det vill säga ”redogöra för det faktiska språkbruket – hos en grupp talare av ett språk eller i en viss variant av ett språk

(t.ex. en dialekt)” (Boström & Josefsson 2006, s. 9). När man talar om normativ grammatik talar man om en grammatik som ”värderar olika varianter av språkbruk och ger rekommendationer om lämpligt och olämpligt språkbruk” (Boström & Josefsson 2006, s. 9).

2.2 Traditionell grammatikundervisning och den skolgrammatiska debatten

Som jag skrivit ovan, och som jag även nämnt i inledningen, är diskussionen om grammatikens vara eller icke vara en debatt som pågått en tid. Sedan man började med grammatikundervisningen i stor skala i den svenska skolan på 1800-talet har undervisningen i många avseenden varit ganska fast i gamla traditioner, och från mitten av 1900-talet (Teleman 1987) och framåt har grammatikundervisningen ifrågasatts ganska hårt från olika håll. Dels är det själva undervisnings- och examinationsformerna som varit i skottgluggen för kritiken, men även nyttan med grammatik, alltså momentets hela existens, har ifrågasatts (Boström & Josefsson 2006). Att skolgrammatiken diskuteras och problematiseras är enligt de flesta sakkunniga på området nödvändigt för momentets utveckling (se bl.a. Teleman 1987 och Boström & Josefsson 2006, s. 40).

Att den svenska skolgrammatiken står fast i gamla traditioner har alltså givit upphov till en hel del kritik. Språkforskarna Bengt Bodrow, Nils Erik Nilsson och Sten-Olof Ullström sällar sig till denna kritiska skara i boken *Retoriken kring grammatiken. Didaktiska perspektiv på skolgrammatiken* (2000). Boken syftar till att problematisera grammatikmomentets innehåll och upplägg, och i inledningen bekräftar Sten-Olof Ullström bilden av grammatikens statiska utformning. Han skriver att flera undersökningar visat att det fortfarande är den traditionella skolgrammatiken som dominerar och att den till och med förstärkts på senare tid. Detta medför en rad olika problem, både beträffande undervisningens utformning, det vill säga det sätt grammatiken lärs ut på, och undervisnings faktiska innehåll. I *Grammatik på villovägar* (1987) behandlas det senare, och Ulf Teleman skriver i bokens inledning att den skolgrammatiska traditionen ”under generation efter generation fortplantar missvisande beskrivningar och ibland direkta felaktigheter”(Teleman 1987, s. 7). Vad det egentligen är som lärs ut rent kunskapsmässigt är dock inget jag tänker behandla vidare i denna uppsats, då det skulle förändra uppsatsens karaktär och syfte avsevärt.

Men vad menas då med traditionell grammatikundervisning? Lena Boström definierar i *Lärande och metod* den traditionella grammatikundervisningen som ”undervisning med utgångspunkt i lärobokens innehåll, vilket eleverna lär sig genom att själva läsa innehållet

eller lyssna på lärarens genomgångar samt genom skriftliga övningar och muntliga diskussioner” (Boström 2004, s. 21). Jag tycker att detta är en väldigt bra definition som stämmer väl överens med hur jag själv skulle vilja precisera begreppet.

Beträffande grammatikmomentets existens så finns det som sagt de som ställer sig undrande till dess värde. Vad de har för argument tänker jag inte gå vidare in på här. Däremot tänker jag kort föra fram några utav de argument som talar för att grammatiken behövs i skolan, då min uppsats faktiskt utgår från att grammatiken är en viktig del i svenskundervisningen. I annat fall vore ju en stor del av syftet med min undersökning, alltså att ta reda på hur man kan förändra grammatikundervisningen till det bättre genom att utgå från elevernas egna åsikter och idéer, helt förkastligt.

Ulf Teleman (1987 s. 8-9) skriver att grammatikens värde främst är av två slag. Det ena är av humanistisk karaktär och handlar om att grammatiken kan ge oss kunskap och insikt om oss själva som språkvarer. Det andra värdet är att grammatiken kan fungera som redskap när vi vill lära oss nya saker, till exempel vid inläring av främmande språk.

Boström & Josefsson listar tre argument för grammatikundervisning som varit tongivande en längre tid. Det första är att grammatikkunskaper främjar logiskt tänkande, det andra att grammatikkunskaper hjälper till vid inläringen av främmande språk, och det tredje grammatiken förbättrar förmågan att uttrycka sig i det egna språket. Vidare säger de att det går att urskilja minst sex argument som talar för vikten av grammatikkunskaper. Dessa redogör de därefter för mer ingående (Boström & Josefsson 2006, s. 26-40).

Vad säger då de nationella styrdokumenterna om grammatikundervisningen? I kursplanen för svenska i grundskolan går det bland annat att läsa följande: ”Språkförmågan har stor betydelse för allt arbete i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Det är därför ett av skolans viktigaste uppdrag att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling” (Skolverket 2007, hämtad 2007-12-01). Vidare kan man under rubriken *mål att sträva mot* läsa att skolan i sin undervisning ska sträva efter att eleven:

- utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift och kan, vill och vågar uttrycka sig i många olika sammanhang samt genom skrivandet och talet erövrar medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan,
- tillägnar sig kunskaper om det svenska språket, dess ständigt pågående utveckling, dess uppbyggnad, ursprung och historia samt utvecklar förståelse för varför människor skriver och talar olika,

- genom eget skrivande fördjupar sin insikt i grundläggande mönster och grammatiska strukturer i språket samt utvecklar sin förmåga att tillämpa skriftspråkets normer i olika sammanhang, (Skolverket 2007, hämtad 2007-12-01)

Utan att vara subjektiv skulle jag vilja påstå att citaten ovan talar för att grammatiken bör ha en central roll i svenskundervisningen.

2.3 Attityder till grammatikundervisningen

Det är lättare att hitta gjorda studier som undersöker lärares attityd till grammatikmomentet i svenska, än som undersöker motsvarande hos elever. Jag har dock hittat några, vilka jag skall försöka sammanfatta nedan.

I *Fem uppsatser om grammatik* presenterar Göran Strömqvist en undersökning gjord bland 554 mellanstadieelever som visar att de flesta av eleverna ansåg att det var viktigt med grammatik i skolan. Dock så var det bara en tredjedel som ansåg att grammatiken var intressant (Strömqvist 1993, s, 9).

I en undersökning som gjorts av Siv Leander Larson och Ing-Britt Spetz bland elever som gått ut nian med lågt betyg i svenska, visar det sig att många av de intervjuade sett grammatiken som en stor anledning till att de inte lyckats i ämnet. ”Många förstår inte varför den bedöms som så viktig och vad den är bra för” (Leander Larsson & Spetz 1999, s. 104).

Hösten 2006 gjordes en undersökning av tre studenter, Irene Johansson, Monica Nilsson och Kristina Åström, vid lärarutbildningen på Luleå tekniska universitet. Syftet med deras uppsats var ”att ta reda på vilken inställning lärare och elever har till svensk grammatik, samt om det behöver ske en förändring i lärarnas sätt att undervisa” (Johansson, Nilsson & Åström 2007, s. 2). De gjorde dels en enkätundersökning bland 108 elever i år 6 och 9 samt i år 3 på gymnasiet, dels intervjuer med elever och lärare. Resultatet av deras undersökning blev att majoriteten av eleverna upplevde grammatiken som svår och tråkig. Eftersom min undersökning har många likheter med denna, är det nog den som är mest relevant att jämföra de resultat som framkommer av min undersökning med.

Även om jag inte undersöker svensklärares attityd till grammatikundervisningen, tänker jag ändå beröra lärarens roll här. I *Grammatik på villovägar* skriver Teleman att ”svenskläraren är den viktigaste vägledaren bland grammatikens hemligheter” (Teleman 1987, s. 9), och att man inte borde undervisa i grammatik om man inte anser att grammatikundervisningen är viktig. Ungefär samma åsikter framför Göran Strömqvist i *Fem uppsatser om grammatik*, och tillägger att ”en förutsättning för grammatikundervisning är naturligtvis, att läraren själv kan

grammatik” (Strömqvist 1993, s. 19). Även Boström och Josefsson skriver beträffande lärarens roll att det är av största vikt att man som lärare besitter stora grammatiska kunskaper:

För att kunna vägleda elever på ett framgångsrikt sätt är det nödvändigt att en lärare har förmåga att både kunna förenkla framställningar och att problematisera. Den lärare som saknar ingående kunskaper i ämnet blir kraftigt bunden till läromedlens framställningar, vilket när det gäller grammatik kan vara olyckligt. Många framställningar om grammatik innehåller nämligen felaktigheter, föråldrad terminologi och märkliga prioriteringar. (Boström och Josefsson 2006, s. 40-41)

3 Metod och material

Man kan dela upp språkvetenskapliga undersökningsmetoder i två huvudkategorier: kvantitativa och kvalitativa (Lagerholm 2005). I *Språkvetenskapliga uppsatser* (2005) skriver Per Lagerholm att man visserligen inte kan dra en skarp gräns mellan dessa två metoder men att skillnaden ”i stora drag är [...] att kvantitativa undersökningar bygger på räknebara uppgifter och ger översiktliga resultat, medan kvalitativa bygger på djupare närstudier” (Lagerholm 2005, s. 28). Vidare påpekar han att kvantitativa undersökningar blir mer precisa då man kan omvandla den insamlade datan till exakta mått, vilket gör att det blir lättare att jämföra resultatet med annat material än vad det är vid en kvalitativ undersökning. Då man i kvantitativa undersökningar bör ha ett betydligt större undersökningsunderlag än vid kvalitativa, så ger dessa ett betydligt bredare perspektiv än de senare nämnda, som i stället ger en mer djupgående bild. ”Bredden i en undersökning kan ofta ske på bekostnad av djupet, och tvärt om” (Lagerholm 2005, s. 29), poängterar Lagerholm, och menar med detta att det självklart finns för- och nackdelar med båda metoderna. Ett krav på kvantitativa metoder är att de ska vara strukturerade och systematiska. Detta krav finns inte på kvalitativa undersökningar, då man i en sådan undersökning, till exempel i en intervju, kan vara betydligt mer flexibel och anpassa struktur och intervjufrågor efter den rådande situationen. Lagerholm nämner också att man i en kvalitativ undersökningssituation befinner sig betydligt närmare sitt material än vad man gör i stora kvantitativa undersökningar, samt att kvalitativa resultat ger en mer djupare förståelse av det man undersöker än vad kvantitativa ger. Den senare metoden ger i stället förklaringar på fenomen eller enbart skillnader utan förklaring (Lagerholm 2005, s. 29). Lagerholm är dock noga med att framhålla att den ena metoden inte behöver utesluta den andra och skriver att ”det är fullt möjligt och många gånger bara bra att kombinera dem” (Lagerholm 2005, s. 30). Detta har jag tagit till mig, då jag använt mig av

både kvantitativ metod i form av enkätundersökning, och kvalitativ metod, i form av intervjuer i fokusgrupper, för att undersöka attityder till grammatikundervisningen i svenskämnet bland elever i grundskolans senare år.

Det främsta syftet med enkätundersökningen var att få en någorlunda allmän bild över hur inställningen till grammatikundervisningen var bland eleverna och alltså få se om min hypotes, alltså att den allmänna inställningen till grammatikundervisningen bland elever i grundskolans senare år är negativ, bekräftades eller falsifierades. Syftet med de kvalitativa intervjuerna, med ett mindre antal elever, var dels att diskutera resultatet av enkätundersökningen, dels att få igång en diskussion om vad eleverna tycker att man kan göra för att förändra grammatikundervisningen till det bättre. Anledningen till att jag valt att kombinera en kvantitativ enkätundersökning med kvalitativa intervjuer är alltså att jag först genom enkätundersökningen velat få en slags lägesrapport som jag sedan utgått ifrån i samtalet med eleverna i intervjuerna.

De resultat som framkommer av enkätundersökningen och intervjuerna utgör således primärmaterialet i denna uppsats. Mer ingående om hur respektive undersökning gått till kommer jag att redogöra för nedan.

3.1 Enkätundersökningen

Det finns en rad faktorer man bör ha i åtanke när man beslutar sig för att genomföra en enkätundersökning. Nedan kommer jag kortfattat att ta upp några av dem. Enligt Per Lagerholm skall man först och främst ha klart för sig vad det är man vill undersöka. Därefter bör man utforma enkäten på ett sådant sätt att de frågor man ställer verkligen ger svar på det man vill veta. Man bör även tänka på att en enkät inte ska innehålla för många frågor, då den inte ska kräva för mycket arbete av informanterna (Lagerholm 2005). Frågorna i en enkät kan ”vara mer eller mindre öppna eller slutna. Ju mer öppen en fråga är, desto fler möjliga svarsalternativ finns”(Lagerholm 2005, s. 38). Följaktligen gäller det omvända för slutna frågor, det vill säga ju färre svarsalternativ som finns, desto mer slutna är frågan. Lagerholm betonar dock att för att frågorna i en enkät ska kunna sammanställas statistiskt så bör de vara någorlunda slutna. Han understryker också att man skall undvika ledande frågor, då sådana lätt kan avslöja vad det är för svar som förväntas.

Vid utformandet av min enkät försökte jag i den mån det var möjligt och i den mån jag ansåg det vara relevant att ha Per Lagerholms riktlinjer i åtanke. Jag utgick ifrån de frågeställningar jag tidigare formulerat (se kap. 1) då jag skapade frågorna till enkäten och jag

begränsade innehållet till sju frågor och en sida. Två av dessa sju frågor var helt slutna och hade endast tre, utav mig, förutbestämda svarsalternativ vardera, två var slutna, men hade öppna följdfrågor som syftade till att få eleverna att motivera varför de valt det svarsalternativ som de valt, och tre av frågorna helt öppna. Att de var helt öppna innebar att de saknade svarsalternativ och i stället följdes av ett antal rader vilka eleverna fick skriva fritt på. (Enkäten finns som bilaga 1.)

Om antalet enkäter i en C-uppsats skriver Lagerholm att man bör ”ha minst 100, gärna fler 200 eller fler” (Lagerholm, 2005, s.37). Detta är en rekommendation som jag avstått från att följa, då jag valt att begränsa mig till 70 stycken. Jag är fullt medveten om att detta medför att jag egentligen inte kan dra några generella slutsatser av resultatet, men jag tror ändå att man kan få en fingervisning om hur det ser ut bland elever i grundskolans senare år då det gäller attityden till grammatik och grammatikundervisningen.

Enkätundersökningen genomfördes på högstadiet i en grundskola i en mindre ort i norra Skåne. Antalet informanter i min undersökning uppgick till 70, varav 40 var flickor och 30 var pojkar. Dessa var fördelade på fyra klasser, en klass från varje skolår (år 6-9). För mer detaljerad information om hur informanterna var fördelade över skolåren hänvisas till bilaga 2. Skolan där undersökningen ägde rum har nästan uteslutande elever med svensk bakgrund, vilket följaktligen betyder att de flesta också har svenska som modersmål. Således gäller samma villkor för det urval av informanter som deltog i undersökningen, med undantag för en flicka. Jag vill dock reservera mig för att det kan finnas några fler elever med utländsk bakgrund som inte kommit till min kännedom. På samma sätt som jag är medveten om att antalet informanter inte är tillräckligt för att man ska kunna dra några generella slutsatser, är jag medveten om att det faktum att informanterna har en väldigt likartad bakgrund och att nästan alla har svenska som modersmål, med största sannolikhet påverkat resultatbilden.

Frågan om huruvida man kan dra generella slutsatser eller ej vill jag dock tona ned, då det relevanta i sammanhanget är att det resultat jag fått fram i min enkätundersökning faktiskt borde kunna anses vara representativt för hur attityden till grammatikundervisningen i svenska ser ut på just denna skola. Jag vill påstå att det är det, då de sjuttio elever som deltog i undersökningen utgör ungefär en tredjedel av det totala antalet elever skolans högstadium.

Genomförandet av enkätundersökningen ägde rum under en dag och enkäterna delades ut under respektive klass svensklektion och jag var närvarande vid respektive tillfälle. Innan eleverna fick ut frågeformulären presenterade jag mig själv, samt lite kort om syftet med undersökningen. Jag underströk också för eleverna att deras deltagande var frivilligt och att de

var helt anonyma (med undantag för de som kunde tänka sig att delta i intervjuundersökningen, se vidare nedan).

För att man tydligt ska kunna få en överblick av hur eleverna svarat i enkätundersökningen har jag valt att redovisa resultatet i form av stapeldiagram (se bilaga).

3.2 Intervjuerna

Jag har alltså valt att komplettera enkätundersökningen med intervjuer. Förutom att undersöka vad eleverna har för attityd till grammatikundervisningen i svenskämnet och vad som lägger till grund för denna inställning, så är ju syftet med denna uppsats även att försöka ta reda på hur eleverna tycker att man kan göra för att förändra grammatikundervisningen till det bättre. För att på bästa sätt få svar på det anser jag att det krävs att man går in mer på djupet och samtalar kring de tankar och idéer som eleverna förhoppningsvis har. Den stora behållningen och själva poängen med att genomföra en undersökning i intervjuform är just ”den stora flexibilitet och anpassningsbarhet som de mer kvantitativa och därmed mer styrda metoderna inte kan ge” (Lagerholm 2005, s 54), samt möjligheten att man i viss mån själv kan ”styra hur intervjun kommer att arta sig” (Lagerholm 2005, s 55).

Intervjuerna utfördes i tre fokusgrupper, med tre till fyra elever i varje grupp. Enligt Lagerholm (2005, s. 54) ska en intervju vara så likt ett vardagligt avslappnat samtal som möjligt. Detta försökte jag sträva efter när jag genomförde intervjuerna, även om det var jag som ställde frågorna och i viss mån styrde samtalet genom att ställa en del ledande frågor. För att få eleverna att komma igång och prata var det nödvändigt av mig att göra på det sättet. De frågor jag ställde i intervjuerna baserades på det resultat som framkom av enkätundersökningen.

Anledningen till att jag valde att genomföra intervjuerna i gruppform var att jag ville att intervjusituationen skulle bli så avslappnad som möjligt. Jag tror också att det skulle ha varit svårare att få elever att ställa upp i intervjuerna om de skulle vara individuella. Det finns förstås nackdelar med att genomföra gruppintervjuer. En sådan kan vara att informanterna påverkar varandra så att svaren blir lika varandra (Lagerholm 2005, s. 56). I detta fall tror jag dock att fördelarna, det vill säga att samtalet kom igång bättre och att eleverna kände sig mer avslappade när de satt i grupp än ensamma med mig, övervägde.

Intervjuerna utfördes en vecka efter enkätundersökningen och urvalet av informanter gick till på det sätt att de som kunde tänka sig att delta i intervjuerna helt enkelt ombads att skriva

sina namn på enkäterna (som annars var anonyma). På så sätt fick jag snabbt och enkelt reda på vilka som ville vara med i intervjuerna, och ingen utav de som ställde upp behövde känna sig tvingade till det genom tjat och press från mig. Nackdelen med att göra på detta sätt var att jag inte kunde påverka kön och ålder på informanterna, vilket ledde till att fördelningen mellan skolår och kön inte blev helt jämn. Sammanlagt var det elva elever som var villiga att delta i intervjun. Fyra av dem, två pojkar och två flickor, gick i sexan, fyra av dem, alla pojkar, i sjuan och tre, två pojkar och en flicka, gick i nian. Av praktiska skäl valde jag att intervjua dem klassvis, alltså fick de som gick i samma klass tillsammans bilda en grupp.

Vad som kan vara värt att nämna, och som även kan vara relevant för enkätundersökningen är att sexorna och niorna har samma svensklärare, medan sjuorna och åttorna har en annan. För både sexorna och sjuorna är dock deras lärare ny för denna termin, då det är sexornas första år på högstadiet och då niorna av okänd anledning fått byta lärare inför nuvarande termin. Sjuorna och åttorna har båda haft samma lärare hittills under högstadiet.

Beträffande genomförandet av intervjuerna så utfördes de under skoltid i ett grupprum som låg intill elevernas vanliga klassrum. Intervjuerna tog mellan tio och tjugo minuter var och för att inte missa något av det som sades i intervjuerna och för att själv kunna vara med i de samtal som fördes, så valde jag att spela in dem. Utifrån dessa inspelningar sammanställde jag sedan det som sades i intervjuerna. Detta redovisas i resultatkapitlet (kap 4.2).

4 Resultat

I detta kapitel kommer resultatet av enkätundersökningen och intervjuerna att redovisas. Exakt hur jag valt att redovisa dessa kommer att beskrivas under respektive underrubrik.

4.1 Resultat av enkätundersökningen

Nedan kommer resultatet av enkätundersökningen att redovisas. På de frågor som haft förutbestämda svarsalternativ redovisas sammanställningen av det totala resultatet i form av diagram. Eventuella väsentliga skillnader mellan kön och år kommer också redovisas där det anses vara relevant. Dessa kommer dock inte att illustreras med diagram inne i uppsatsen. Vill man se dessa resultat framställda som diagram hänvisas till bilagorna.

Enkätundersökningen innehöll även ett antal så kallade öppna frågor, det vill säga frågor där det inte fanns några utav mig förutbestämda svarsalternativ, utan i stället ett antal rader där eleverna fick formulera sig fritt. Vid redovisningen av svaren på dessa frågor tänker jag

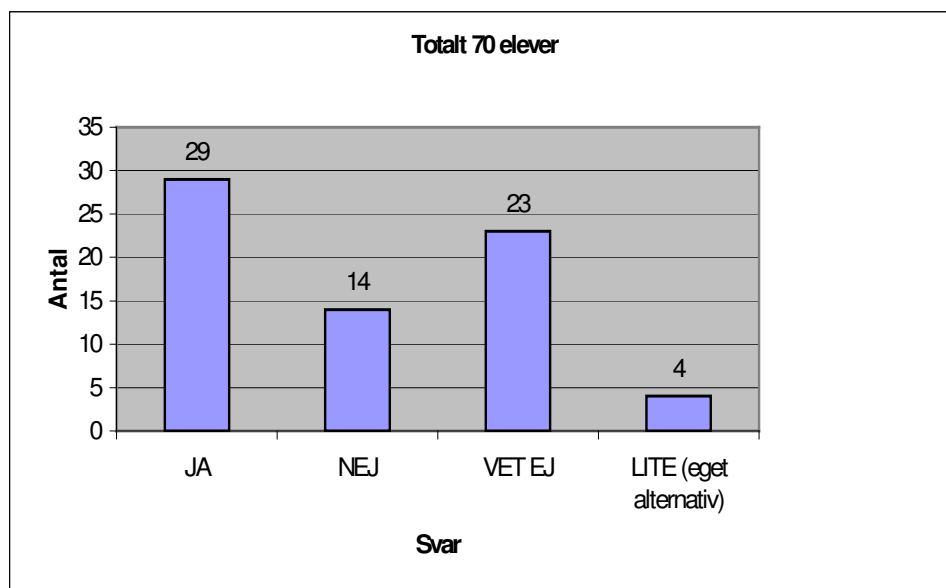
inte skriva ned alla olika svar som förekom, då jag inte anser det relevant. I stället tänker jag försöka sammanfatta de tendenser som kan urskönjas och även ta upp eventuella avvikelser.

4.1.1 Vad tänker du när du hör ordet grammatik?

En majoritet av eleverna tänker på saker som är klart förknippade med negativa faktorer. Vanligt förekommande svar är "tråkigt", "jobbigt", "tungt", "rörigt" och "segt". Också svar som "skola", "svenska" och "skriva" förekom frekvent och en del har specificerat det med att nämna "ordklasser" och olika typer av ordklasser (substantiv, verb och så vidare), "stavning" och "uppsatser". Ganska många har också angett svar som "vet ej" och "inget". "Jag tänker inte på något" har till exempel en elev skrivit.

Antal elever som förknippar ordet grammatik med positiva faktorer är ganska få. Bland de elever som går i år 9 är det bara en elev (av totalt 23) som skrivit något som kan tolkas som positivt: "Att man typ lär sig saker inom svenska." I år åtta är det två elever av totalt 16 som tänkt i någorlunda positiva ordalag: "Språkregler, ganska kul, men segt och tungt ibland", samt "Jobbigt men lärorikt". Samma tendens syns i sjuornas svar. Sexornas svar skiljer sig dock från mängden, då det bara är en elev som svarat direkt i negativa ordalag: "Inte det igen." En elev skriver att hon/han tycker att det är roligt, medan övriga antingen är ganska neutrala och anger saker som "svenska", "ord", "substantiv" med mera, eller likgiltiga ("vet ej", "inget" och så vidare).

4.1.2 Har ni arbetat mycket med grammatik i svenskan?

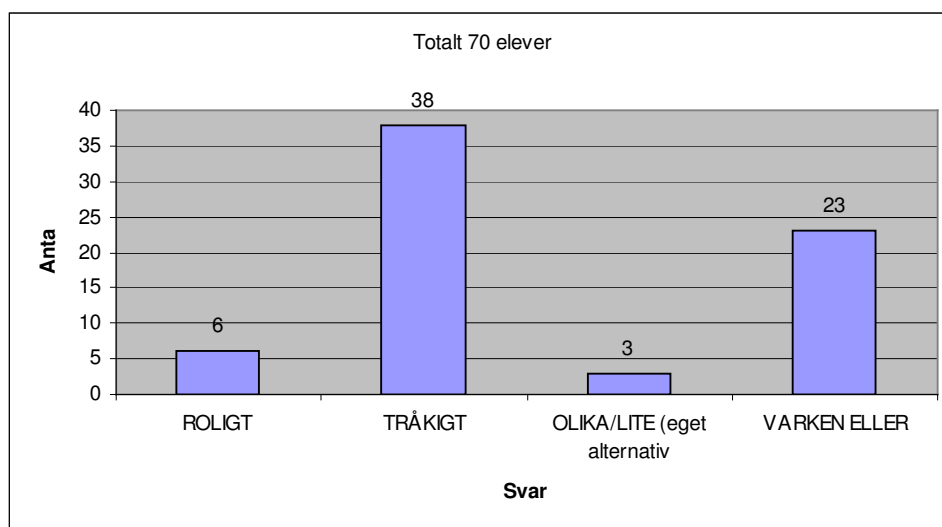

Ovanstående diagram visar att 29 av de tillfrågade eleverna ansåg att de arbetat mycket med grammatik i svenskan. 14 av de tillfrågade anser att de inte gjort det, medan 23 inte vet och fyra har skapat en egen ruta där de skriver att de arbetat "lite" mycket med det. Överlag skiljer sig inte svaren åt emellan årskurserna. Inte heller mellan könen är skillnaden väsentlig, med undantag för år 8. Av eleverna i år 8 har ingen av de fem pojkarna svarat ja. Fyra har svarat nej och en att han inte vet. Detta skiljer sig ganska avsevärt från flickornas svar då fem har svarat ja, fem att de inte vet och endast en nej.

4.1.3 Kan du försöka beskriva hur ni arbetat med grammatik i svenskan?

Många har ganska svårt för att beskriva hur de arbetat med grammatik i svenskan, och har svarat nej eller att de inte vet hur de ska beskriva det. Bland de övriga framkommer det att de främst verkar ha arbetat med uppgifter i stenciler och häften. Några har skrivit att de fått läsa böcker och några att de skrivit uppsatser. En flicka skriver att grammatikundervisningen ofta går till så att läraren först har genomgång vid tavlan och att de efter att de sedan arbetat själv med olika uppgifter avslutar med ett prov. Hur eleverna svarar skiljer sig inte nämnvärt åt mellan årskurserna, däremot kan man se en liten skillnad mellan könen. Antal elever som svarar att de inte vet eller kan beskriva hur de arbetat med grammatik i svenskan är något fler bland pojkarna än bland flickorna.

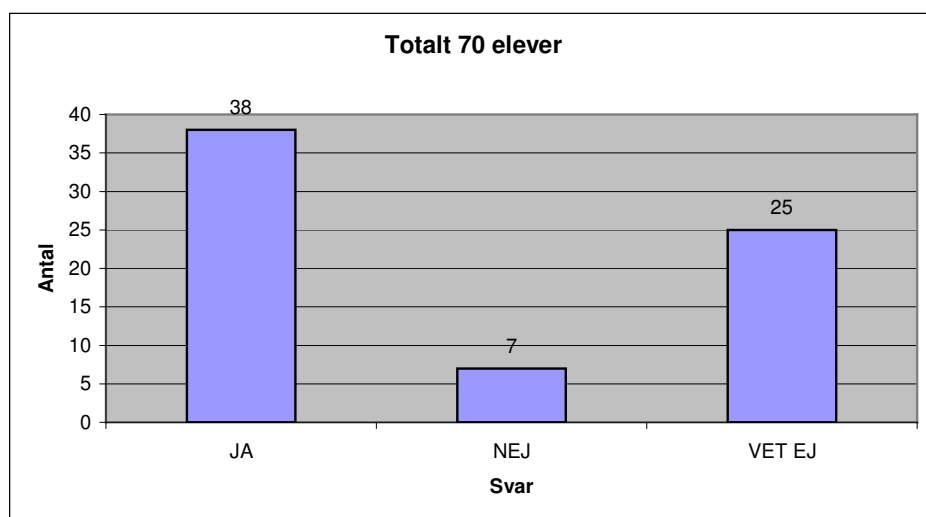
4.1.4 Tycker du att grammatik är roligt, tråkigt eller varken eller?

Diagrammet ovan visar att endast sex av de tillfrågade tycker att det är roligt med grammatik. Tre stycken skapade sin egen ruta där det skrivit att de tycker att det är olika, eller lite roligt, medan hela 38 elever, det vill säga över hälften tycker att det är tråkigt. Ungefär en tredjedel av de tillfrågade, 23 stycken, tycker varken att det är roligt eller tråkigt. Svaren är jämt fördelade mellan kön och årskurser.

Som följdfråga till ovanstående så ombads eleverna att redogöra för vad det är som gör att de tycker att grammatik är roligt/tråkigt. På denna fråga har inte alla 70 elever svarat. De flesta av dem som markerade alternativet "varken eller" i frågan ovan, brydde sig inte om att skriva något här. Av de som svarade angav många att de tycker att grammatiken är tråkig för att det är svårt och jobbigt. En flicka skrev att "Det är svårt och då blir det tråkigt", och en pojke svarade att "Det som gör det tråkigt är att det är jobbigt". Andra svar som angavs som motiv för att det är tråkigt var bland andra ointressant, rörigt och att "det är så himla komplicerat att det blir tråkigt". En elev har svarat att han inte tycker att man behöver kunna det och en ifrågasätter varför man ska lära sig det. Bland de elever som tycker att det är roligt med grammatik så har de inte direkt preciserat varför de tycker så, utan mer bara skrivit att det är roligt där också. En elev har skrivit att det är roligt för att man lär sig något och en elev har skrivit att om det är roligt eller tråkigt beror på vilket sätt man lär i det. Inte heller här är det någon anmärkningsvärd skillnad mellan de svar som pojkar respektive flickor och mellan årskurserna.

4.1.5 Tycker du att du kan grunderna i den svenska grammatiken?

Diagrammet visar att över hälften tycker att de kan grunderna i den svenska grammatiken bra. Endast sju elever svarade nej, och 25 att de inte vet. Förutom att eleverna i sexan totalt var lite mer osäkra på om de kan grunderna (mer än hälften svarade "vet ej"), så kan man inte se några större skillnader mellan årskurser och kön.

4.1.6 Varför tror du att man har grammatikundervisning i svenskan?

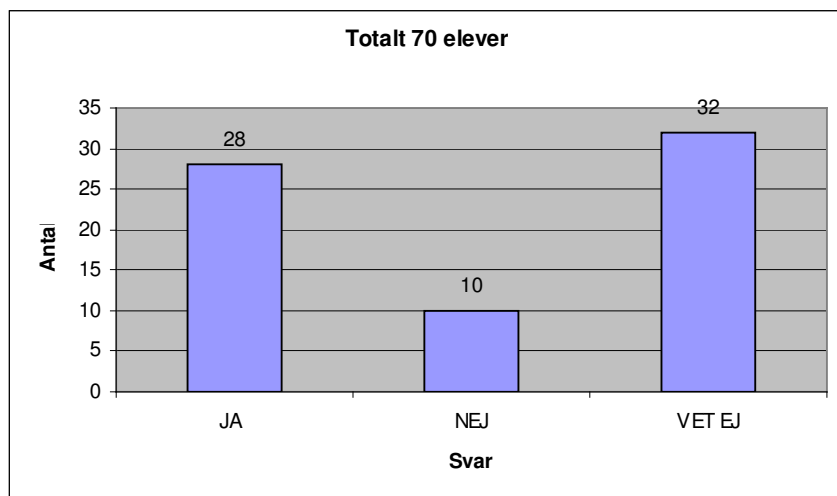
Närmare hälften av eleverna (33 stycken) har på denna fråga svarat på så sätt att det verkar som att de inte vet varför man har grammatikundervisning i svenska. Av dessa 30 så har 19 stycken skrivit "vet ej" eller "vet inte", medan 13 har skrivit svar i stil med "För att man ska lära sig det" eller "För att man ska kunna det", utan att motivera varför man ska lära sig det/kunna det.

Av de övriga svaren var det många som skrev att de trodde att man har grammatikundervisning i svenska för att man ska kunna prata och skriva korrekt. En del skrev också att de tror att man har det för att man kan ha nytta av det i framtiden, och några tillägger som exempel när man ska lära sig ett nytt språk. En elev har svarat att "har man ett utvecklat språk är man på något vis lite 'överlägsen' mot de andra".

Värt att nämna här då det gäller variationer mellan ålder och kön är att i år 6, 7 och 8 har över hälften eller hälften av eleverna i de respektive årskurserna (11 utav 18, 10 av 13 och 8

av 16) svarat så att de hamnar under kategorin vet ej, medan motsvarande siffra bland niondeklassarna är knappt en fjärdedel (6 av 23).

4.1.7 Tror du att du kommer att få användning av grammatiken i framtiden?

Som man kan se i diagrammet så tror 28 av de tillfrågade att de kommer att ha nytta av grammatiken i framtiden. Tio av eleverna tror inte att de kommer att ha nytta av den och nästan hälften, 32 stycken vet inte. Det är något fler flickor än pojkar som svarat ja respektive nej, medan pojkarna dominerar något bland dem som inte vet. Av sjätteklassarna är det inte någon som svarat nej.

De som markerade ja-alternativet på denna fråga ombads även att motivera hur de tror att de kommer ha nytta av grammatiken i framtiden. Många svarade att de tror att de kommer ha nytta av det, men att de inte riktigt vet hur. Bland de som angav mer specifika svar så nämndes bland annat "i framtida studier" och "framtida jobb".

4.2 Resultat av intervjuerna

Intervjuerna skedde, som beskrivits ovan, i tre fokusgrupper, med tre till fyra elever i varje grupp. De var utformade som ett informellt samtal som utgick ifrån enkäten och de resultat som framkom av den. Den första gruppen bestod av fyra elever, två flickor och två pojkar, från samma sjätteklass, den andra av fyra pojkar som alla går i samma sjuua och den tredje av tre elever i nian, en flicka och två pojkar, som går i samma klass. Sexorna och niorna har

samma svensklärare. Denna lärare är dock ny för båda klasserna, då sexorna precis har kommit upp till högstadiet och niorna av okänd anledning fick byta svensklärare inför nuvarande termin. Sjuorna har en annan lärare i svenska. Denne har de haft ända sedan de började högstadiet, alltså i snart tre terminer.

Av enkätundersökningen framkom bland annat att många förknippar grammatik med något som är tungt och jobbigt. Därför inleder jag alla intervjuerna med att fråga eleverna varför de tror att det är så, att så många har så negativ attityd till grammatiken. Alla säger att de tycker att det är ganska svårt med grammatik, och att det nog är en stor anledning till att många tycker att det är tråkigt. ”De flesta tycker nog att det är väldigt tråkigt att bara sitta still och skriva en massa” säger en pojke i sexan, och får medhåll av de andra i gruppen. Denna bild ges också av de andra intervjugrupperna. En pojke i sjuan uttrycker sina tankar om grammatikundervisningen med ”jag sitter nästan och somnar”. Bara en av de elva som deltog i intervjuerna, en flicka i nian, tyckte att grammatikundervisningen var ganska okej, ”inte rolig, men helt ok”.

Eftersom de intervjuade har kommit olika långt i sin skolgång och har/har haft olika lärare så har de också olika erfarenheter och kunskaper då det kommer till grammatiken och grammatikundervisningen. Sexorna har inte hunnit med så mycket grammatik hittills under sin högstadietid, men kommer ihåg en del från mellanstadiet. I fyran lärde de sig de vanligaste ordklasserna, och de kommer ihåg att de arbetade med uppgifter i en arbetsbok. De nämner också att de lärde sig ramsor som hjälp för att komma ihåg vad de olika ordklasserna stod för.

Sjuorna tycker inte heller de att de arbetat så mycket med grammatik i svenskan, däremot säger de att haft ganska mycket i engelskan. Både i engelskan och när det kommer till den grammatik de haft i svenskan så har de mest arbetat med stenciler och häften, vari de ska göra olika uppgifter. Ingen utav dem tycker att det är speciellt roligt, ”man får kramp i handen av att bara sitta och skriva en massa” säger en utav pojkarna.

Niondeklassarna tycker att de haft sådär mycket grammatik i svenskundervisningen. I sexan hade de ett stort prov, och sen har de haft grammatik ungefär en gång om året, men den har varit lite si och så. Detta tror de kan förklaras med att de haft många olika lärare i svenska, i princip en ny varje årskurs. ”Vi har bytt lärare typ hela tiden och den ena verkar inte ha koll på vad den andra har gjort och sånt”, säger en utav pojkarna, och de känner alla att de som elever blivit lidande på grund av detta. De tycker nog att de kunnat ha grammatik lite oftare för att ”man glömmer det ganska snabbt och behöver bli lite påmind då och då” som flickan

säger. De andra håller med, men en utav pojkarna tillägger att det inte får vara för mycket ”för man blir samtidigt ganska trött på det”. När de haft grammatik så berättar de att de fått ut häfte eller stenciler där man först fått läsa igenom vad det är man ska lära sig. Därefter har man fått göra uppgifter på det, och när det är klart gått vidare till nästa moment.

Både sjuorna och niorna tycker att de har haft väldigt lite lärarledda lektioner. När jag frågat varför de tror att det är så svarar en av pojkarna i nian att han tror det är för att lärarna inte kan det själva. Detta instämmer de andra två i hans grupp i, och flickan tillägger att hon tror att många lärare själva tycker att det är tråkigt med grammatik och den andra pojken säger att ”genom att dela ut stenciler slipper de själva göra så mycket”. Även eleverna i sjuan är inne på samma spår då de säger att de tycker att man märker på deras lärare att hon inte tycker att det är lika roligt med grammatik som med till exempel det sagoprojekt som de håller på med när intervjuerna äger rum. När vi kom in på lärarnas attityd till grammatiken i samtalet med sexorna så sa även de att de inte tror att deras lärare tycker att det är så speciellt kul med grammatik. ”Allt för lönen” svarade en utav pojkarna när frågan kom upp.

Hur tycker de då att man kan göra för att förändra grammatikundervisningen till det bättre. Alla tror att det går, men är lite osäkra på hur. Överens är de dock alla om att de skulle vilja försöka få in mer rörelse i den. Sexorna föreslår att man hade kunnat försöka konstruera något sorts spel eller lek. De vet inte riktigt hur det spelet skulle se ut, men de tror att det skulle vara möjligt att göra ett spel eller en lek som är roligt men ändå lärorik. Även sjuorna och niorna är inne på denna idé. Sjuorna specificerar den genom att föreslå att man kunde ha haft någon typ av lappar med olika ord på som man kunde ha parat ihop med rätt ordklasser.

En annan sak som sjuorna framhåller är att när de jobbar med grammatik så gör de det oftast väldigt intensivt, det vill säga på alla lektioner några veckor i rad. De tycker att det blir ganska tungt att arbeta på det viset och tycker att det vore bättre om man hade varvat grammatiken med något annat. ”Man behöver typ en morot” säger en utav pojkarna, och menar att om man vet att man kanske delar upp lektionen mellan grammatik och något som, enligt honom, är roligare så blir man kanske mer motiverad till att göra det jobbiga och tunga också (grammatiken). Eleverna i nian är lite inne på samma spår. De tycker dock inte att man ska varva grammatikundervisningen med något helt annat, då det lätt kan bli rörigt då. Istället så föreslår dem att man bryter av till exempel med ordlekar och tävlingar som har med grammatik att göra. Två utav eleverna läser tyska som främmande språk, och berättar att de där har ganska mycket sådana lekar och tävlingar och att det är roligt och fungerar mycket bra. ”Man kan till exempel ha någon tävling där man tränar böjning” säger en utav dem. De säger att det blir mycket roligare då, och förutom att det gör så att de lär sig saker på ett roligt

sätt så kan dessa typer av lekar och tävlingar skapa bättre stämning och sammanhållning i klassen. De tillägger också att när läraren hittar på sådana roliga saker så är det lättare att göra det jobbiga också, ”det är lättare att göra det jobbiga när man vet att läraren ger tillbaka lite” säger flickan. Återigen så nämner de att lärarens attityd och engagemang spelar stor roll då det gäller deras egen inställning till grammatiken. ”Det påverkar en helt klart om läraren har en negativ inställning och inte tycker det är roligt med grammatik. Om man märker att hon inte vill vara där så vill man ju inte själv det heller”, säger flickan.

Jag frågar om de tror att tävlingar är bra för alla, även dem som känner sig lite osäkra och kanske inte riktigt vågar gå fram till tavlan och skriva upp ord och så vidare. Eleverna medger att det kan vara ett problem, men att det då är lärarens uppgift att uppmuntra alla och vara noga med att säga att det inte gör något om de gör fel. De tillägger att de skulle vara så att man tävlar i grupp så att även de som inte vågar gå fram till tavlan eller säga ett svar högt ändå är med och tävlar.

Av alla tre grupperna så är niorna de som har mest förslag om hur man kan förändra grammatikundervisningen. Eftersom att de tror att många har ganska svårt för grammatiken så anser de att fokus bör ligga på att få fler att förstå. För att detta ska ske så tycker de att läraren måste gå igenom alla saker bättre. Alla förstår inte genom att bara själva läsa en beskrivning, och förstår man inte det första så förstår man inte nästa och så vidare. Det är mycket viktigt att innan man går vidare till en ny sak så måste läraren vara säker på att alla hänger med, för förstår man inte så kommer man efter och då kanske man till slut struntar i det istället för att försöka komma i fatt, vilket leder till att man inte lär sig någonting. Det blir en slags ond kedja helt enkelt.

Ett annat förslag de har om hur man kan arbeta med grammatiken och kanske framför allt ordklasserna, i stället för på det traditionella sättet med stenciler och ifyllningsuppgifter, är en form av grupparbete som går ut på att varje grupp blir tilldelad en ordklass, till exempel substantiv. De ska sedan först och främst själva se till att de förstår vad ett substantiv är, och sedan förklara det för de andra i klassen på ett bra och utförligt sätt. ”Visst, man kanske inte kan förmedla det så att alla förstår, men då kan man ju i gruppen skriva ihop ett papper också som delas ut till alla i klassen”, säger flickan och tillägger att ”sen får ju läraren se till att förtydliga sånt som kanske inte går fram”. Niorna skulle även vilja se att man kanske tar in datorerna lite mer i grammatikundervisningen, då de tycker att det borde finnas något slags grammatikprogram som man kan arbeta med. Viktigast av allt tycker niorna dock är att man försöker få in mer rörelse i undervisningen: ”Att inte bara sitta rakt upp och ner är det viktigaste. Visst, ibland behöver man ju göra det, men man kan föröka variera det mer”, säger

en utav pojkarna och säger att under de lektioner som man mest sitter på en stol och arbetar med en massa uppgifter så borde man ha en paus på kanske fem minuter i mitten av lektionen så att man "får sträcka på sig" och kan "rensa hjärnan lite".

Alla de elva som deltog i intervjuerna tycker att grammatiken är nödvändig och tror att de kommer ha nytta av den i framtiden. Sexorna och sjuorna är dock lite tveksamma till hur, men några nämner att grammatiken är viktig och kommer väl till pass i de andra språken som de läser (engelska, tyska, franska och spanska). En pojke i sexan säger också att den är bra att kunna så att man inte "pratar och skriver helt gale". Niorna har lite mer att säga om på vilket sätt de tror att de kan ha användning av sina grammatiska kunskaper i framtiden. De tycker att det är viktigt att kunna prata och skriva rätt, speciellt om man ska jobba med något som kräver detta. Flickan beskriver det på följande sätt: "Om man ska bli typ advokat, då är det ju viktigt att man har ett bra språk och kan tala och skriva så att alla förstår. Man blir ju mer lärd, om man säger så". De håller också med sexorna och sjuorna i det att grammatiken är bra att kunna när man ska lära sig ett nytt språk.

4.3 Sammanfattning av resultat

Enkätundersökningen visade att en majoritet av eleverna tänkte på saker förknippade med negativa faktorer då de fick skriva fritt kring begreppet grammatik. Många av eleverna har svårt för att beskriva hur de arbetat med grammatiken, men bland de som svarat framkom det att de främst verkar ha arbetat med stenciler och häften.

På frågan om eleverna tycker att grammatikundervisningen är rolig, tråkig eller varken eller, valde endast sex av eleverna det första alternativet. Över hälften markerade att de tycker att det är tråkigt och ett stort antal av dem motiverade sina svar med att grammatiken är svår och jobbig. En elev skrev att det som är avgörande för om grammatiken är rolig eller tråkig är på vilket sätt den lärs ut. Över hälften av de elever som deltog i undersökningen ansåg att de kan grunderna i den svenska grammatiken. Endast en liten del av de tillfrågade ansåg att de inte kan dem.

Av svaren på frågan "varför tror du att man har grammatikundervisning i svenska" svarade häften av eleverna på ett sådant sätt att man kan dra slutsatsen att de inte vet syftet med undervisningen. Bland de övriga så var det mest frekventa svaret "för att man ska kunna prata och skriva korrekt". Några angav svar som handlade om att det är bra att kunna i framtiden

och på nästföljande fråga ”tror du att du kommer få användning av grammatiken i framtiden” svarade knappt hälften av eleverna ja, medan de flesta utav den andra hälften inte visste.

Det viktigaste som framkom av intervjuerna var enligt mig det faktum att eleverna är ganska missnöjda med den befintliga grammatikundervisningen. Bland annat så tycker de att den borde varieras mer, då den nu oftast består av att de sitter stilla i sina bänkar och jobbar med uppgifter i häften och stenciler. De vill ha in mer rörelse i undervisningen och föreslår bland annat språklekar och tävlingar av olika slag. Ett annat förslag som framkommer är grupparbeten och det finns intressanta idéer om hur ett sådant kan genomföras.

En sak som eleverna efterlyser är mer lärarengagemang, då lärarens engagemang och attityd spelar stor roll för deras egen inställning till grammatiken. De efterlyses också mer lärarledd undervisning, då både sjuorna och niorna inte tycker att de haft så mycket av det. När jag frågar dem varför de tror att det är så, framkommer teorier om att lärarna inte själv tycker att det är så roligt med grammatik, eller kanske inte själv besitter så mycket kunskaper i ämnet. Eftersom att de tror att många har ganska svårt för grammatiken så anser de att fokus bör ligga på att få fler att förstå. För att detta ska ske så tycker de att läraren måste gå igenom alla saker bättre.

5 Diskussion

Syftet med denna uppsats var att undersöka vad elever i grundskolans senare år har för attityd till grammatikundervisning i svenskämnet. Under förutsättningen att min hypotes om att den allmänna attityden till grammatikundervisningen var negativ bekräftades, så var min avsikt även att ta reda på vad som ligger till grund för denna inställning, samt hur man utifrån elevernas egna idéer hade kunnat förändra grammatikundervisningen till det bättre. Att ta reda på hur deras grammatikundervisning ser ut i dag, var också av intresse.

Både enkätundersökningen och de mer djupgående intervjuerna bekräftade min hypotes. Majoriteten av eleverna tycker inte att grammatikundervisningen är rolig. Den upplevs även som svår, vilket också verkar vara en stor anledning till att många tycker att den är jobbig och tung. Detta stämmer även överens med mycket av den tidigare forskning som gjorts om attityder till grammatik bland elever. I Göran Strömqvists undersökning bland mellanstadieelever var det bara en tredjedel av de cirka 550 deltagarna som tyckte att grammatik var intressant, och i den undersökning som gjordes av tre studenter vid Luleå

tekniska universitet hösten 2006 bland elever på högstadiet och gymnasiet framkom det att majoriteten av eleverna upplevde grammatiken som svår och tråkig.

Siv Leander Larson och Ing-Britt Spetz slog i sin undersökning från 1999 fast att många elever inte verkar förstå varför grammatiken bedöms som så viktigt. Denna bild bekräftas här, då det framkommit liknande meningar bland eleverna i denna undersökning. Utifrån resultatet av enkätundersökningen kan jag dra slutsatsen att en stor del av eleverna inte anser grammatiken som viktig. Anledningen till att jag tolkar det så är att över hälften har svarat "nej" eller att de inte vet, på frågan om de tror att de kommer få användning av grammatiken i framtiden. En anledning till att det ser ut såhär kan vara det faktum att eleverna inte verkar ha klart för sig vare sig vad grammatik egentligen är, eller vad som är syftet med undervisningen. Det verkar som att ingen riktigt har förklarat det för dem, vilket jag tycker är högst oroväckande då en förutsättning för att något, i detta fall ett skolmoment, skall kännas meningsfullt och viktigt är att man är medveten om varför man gör det. Att veta varför man gör en sak och att det faktiskt har en mening, borde i någon mån också bidra till att det kanske blir lite roligare. Man måste alltså vara noga med att göra eleverna medvetna om varför de skall lära sig grammatik och det stora ansvaret här ligger naturligtvis på undervisande lärare. Detta gäller förstås inte bara för grammatikmomentet, utan bör givetvis vara en självklarhet för allt som lärs ut i skolan.

Att eleverna är ganska missnöjda med grammatikundervisningen och att den måste förändras är enligt mig något av det viktigaste som framkom av undersökningen. De beskrivningar de gav då de redogjorde för hur de arbetar med grammatik passar relativt väl in på den definition som Lena Boström ger av begreppet "traditionell grammatik" (Boström 2004, s. 21). Beskrivningarna stämmer också väl överens om den bild Sten-Olof Ullström ger när han skriver att det fortfarande är den traditionella skolgrammatiken som dominerar. Jag vet inte riktigt om jag tycker att det faktum att det verkar vara den traditionella grammatikundervisningen som råder är ett problem i sig. Problemet ligger nog snarare i att eleverna uppenbarligen är missnöjda med den undervisning som bedrivs. Det intryck jag har fått är att ingen riktigt har frågat dem vad de egentligen tycker om undervisningen förrän nu. Lärarna verkar bara köra på i gamla spår utan att stanna upp och fråga eleverna vad de egentligen tycker och tänker. Detta borde de verkligen göra, då denna undersökning faktiskt visar att de har en hel del bra och intressanta idéer och åsikter om hur grammatikmomentet kan förändras till det bättre.

Anledningarna till att det är såhär, att grammatikundervisningen inte problematiseras av lärarna, är säkert många olika. Innan jag gjorde min undersökning hade jag dock en tanke om

att även lärarna skulle ha en negativ inställning till grammatikmomentet. Att det verkligen är så kan jag inte säga med säkerhet, då jag inte gjort någon undersökning bland lärarna. Tyvärr verkar det ändå som att denna tanke stämmer. Något som nästan alla av eleverna som deltog i intervjuerna efterlyste var nämligen mer lärarengagemang, bland annat i form av mer lärarledd undervisning. De uttryckte att man märker på många lärare att de själva inte verkar tycka att det är så roligt med grammatik, och det var till och med någon som sa att lärarna kanske inte besitter så stora grammatikkunskaper. Kanske kan detta vara anledningar till att grammatikundervisningen inte problematiseras. Hur som helst så är det oerhört oroväckande att eleverna själva känner att många lärare har en negativ inställning till grammatikmomentet. En förutsättning för att eleverna ska tycka det är roligt är ju att de ser att läraren har en positiv inställning. Naturligtvis kan man som svensklärare inte tycka att alla moment inom ämnet är lika roliga. Däremot bör man tycka att alla är viktiga, och man har enligt mig en skyldighet mot eleverna att göra det bästa av undervisningen. Denna skyldighet innefattar även att man problematiserar och försöker utveckla både undervisningen och ens egna kunskaper i ämnet.

5.1 Avslutning

Resultatet av denna undersökning visar att en majoritet av de deltagande eleverna inte tycker att grammatikundervisningen är rolig och många av dem är missnöjda med hur den ser ut idag. Ska man ta detta resultat på allvar, vilket jag självklart tycker att man borde, så måste den alltså förändras till det bättre. Hur man ska göra detta är omöjligt för mig att svara på, då det finns en rad olika åsikter och tankar på ämnet. I denna undersökning kom det dock en hel del intressanta och användbara förslag från elevernas sida och det kanske inte är helt fel att utgå ifrån dem. Man ska inte vara rädd för att ta hjälp av eleverna, speciellt inte när den egna kreativiteten tryter.

Vad som också kom fram var att lärarens engagemang och inställning spelar en stor roll för en god grammatikundervisning. Telemans anser att man inte bör undervisa i grammatik om man inte anser att grammatikundervisningen är viktig. Jag är benägen att instämma i detta uttalande, då det inte borde komma som någon direkt överraskning att lärarens engagemang och inställning spelar en betydande roll för en god grammatikundervisning. Det har inte minst denna undersökning visat på.

5.2 Förslag till vidare forskning

Även om denna undersökning är för liten för att några generella slutsatser skall kunna dras, tror jag ändå att man inte kan bortse från det faktum att grammatikundervisningen verkar innehålla många brister som snarast bör åtgärdas. För att kunna styrka detta ställningstagande hade man dock behövt utföra en betydligt större undersökning. Därefter är det viktigt att man hade följt upp resultatet med en djupare analys och konkreta förslag på hur man hade kunnat gå till väga för att förändra grammatikundervisningen till det bättre.

Det skulle också vara väldigt intressant att göra en liknande undersökning bland lärare. Detta för att se om elevernas (och även mina) upplevelser av lärarnas inställning och attityd till grammatikmomentet stämmer. Utifrån resultatet av en sådan undersökning hade man sedan fått forska vidare i olika riktningar och därefter ta till eventuella åtgärder.

Källförteckning

Tryckt material

Boström Lena, *Lärande & Metod. Lärstilsanpassad undervisning jämfört med traditionell undervisning i svensk grammatik*, Högskolan för lärande & kommunikation, Jönköping och Helsingfors universitet 2004.

Boström Lena & Josefsson Gunlög, *Vägar till grammatik*, Lund: Studentlitteratur 2006.

Brodow Bengt, Nilsson Nils-Erik & Ullström Sten-Olof, *Retoriken kring grammatiken. Didaktiska perspektiv på skolgrammatik*, Lund: Studentlitteratur 2000.

Johansson Irene, Nilsson Monica & Åström Kristina, Det ploppar upp svårt, tråkigt och segt, men om man tänker lite mer så utvecklas tankarna och det blir intressant, lärande och kul.” En studie om elevers och lärares inställning till grammatik momentet i svenska, Examensarbete, Luleå tekniska universitet: Institutionen för utbildningsvetenskap 2007. Finns att hämta på: <http://epubl.ltu.se/1652-5299/2007/123/>

Lagerholm Per, *Språkvetenskapliga uppsatser*, Lund: Studentlitteratur 2005.

Leander Larson Siv & Spetz Ing-Britt, Sanningen bakom ”lågt betyg” i matematik och svenska. Intervjuer med elever efter avslutad grundskola. I: Kroksmark Tomas (red), *Didaktikens carpe diem. Att fånga den didaktiska vardagen*, Lund: Studentlitteratur 1999.

Teleman Ulf (red), *Grammatik på villovägar*, Stockholm: Liber AB 2001 (1987).

Strömquist Göran, Om klasslärometodik och svenskans beskrivning. I: Kroksmark Tomas, Strömquist Göran & Strömquist Sven, *Fem uppsatser om grammatik*, Lund: Studentlitteratur 1993.

Strömqvist Sven, Om grammatik, språklig medvetenhet och grammatikundervisning. I: Kroksmark Tomas, Strömqvist Göran & Strömqvist Sven, *Fem uppsatser om grammatik*, Lund: Studentlitteratur 1993.

Internetkällor

Skolverket 2007, Kursplan i svenska för grundskolan, inrättad 2000-07,
<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=23&skolform=11&id=3890&extraId=2087>, hämtad 2007-12-01

Undersökning – Attityder till grammatikundervisningen i svenskämnet

Hej!

Jag heter Anna-Lena och läser till svensklärare i Malmö/Lund. I min utbildning ingår det att skriva en uppsats om valfritt område inom svenskämnet. Jag har tänkt skriva om vad elever i högstadieåldern har för attityd till grammatikundervisningen i svenska. Därför är jag nu nyfiken på att veta hur du tycker och tänker kring detta och skulle bli väldigt glad om du vill hjälpa mig genom att svara på några frågor nedan. Dina svar är anonyma och du deltar frivilligt (även om jag såklart hoppas att du vill ställa upp).

Tack på förhand! / Anna-Lena

Kön: Flicka Pojke

Vilket år går du i? 6 7 8 9

1. Vad tänker du när du hör ordet grammatik?

.....

.....

.....

2. Har ni arbetat mycket med grammatik i svenskan? Ja Nej Vet ej

3. Kan du försöka beskriva hur ni arbetat med grammatik i svenskan?

.....

.....

.....

4. Tycker du att grammatik är: Roligt Tråkigt Varken eller

- Vad är det som gör att det är roligt/tråkigt?

.....

.....

.....

5. Tycker du att du kan grunderna i den svenska grammatiken? Ja Nej Vet ej

6. Varför tror du att man har grammatikundervisning i svenskan?

.....

.....

.....

7. Tror du att du kommer att få användning av grammatiken i framtiden? Ja Nej Vet ej

- Om du svarat ja, i så fall hur?

.....

.....

.....

Tack för din medverkan!

Sammanställning av den statistiska datan

Sammanställning av den statistiska datan totalt

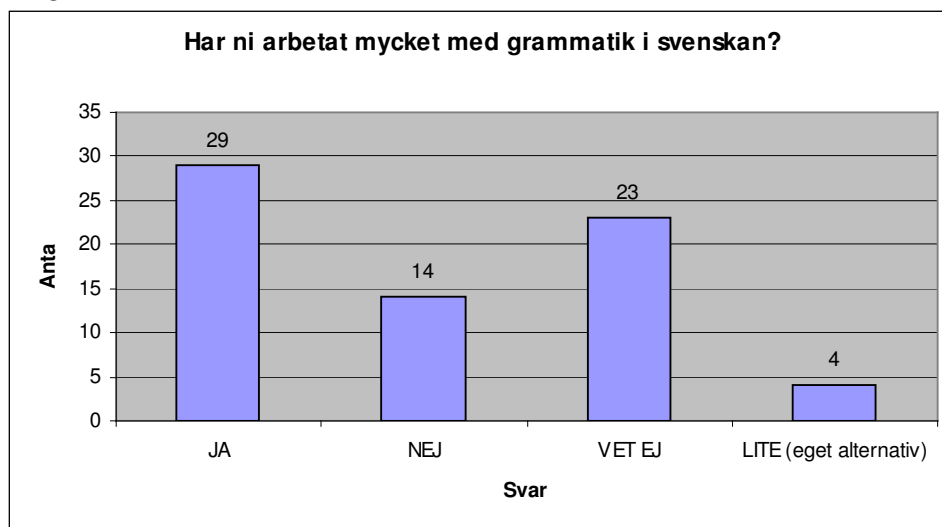
Antal elever totalt 70

Flickor 40

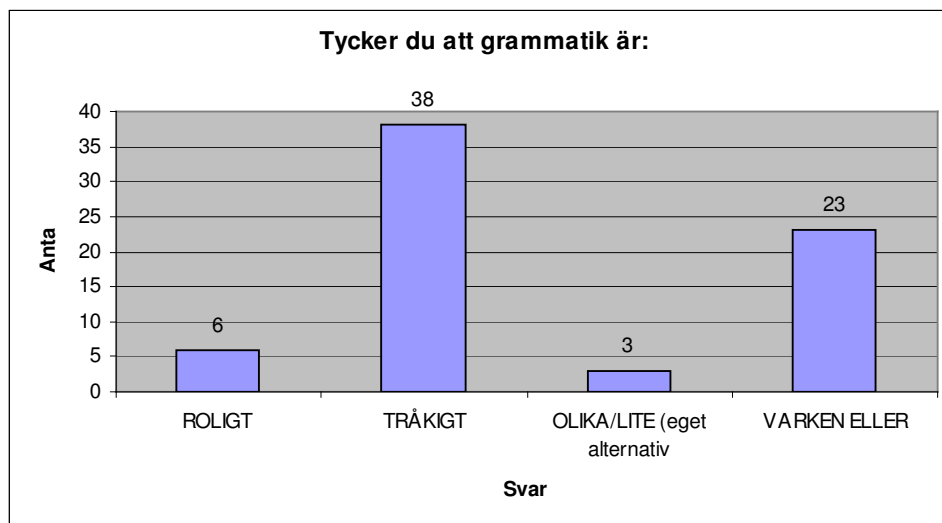
Pojkar 30

Skolår 6: 18 7: 13 8: 16 9: 23

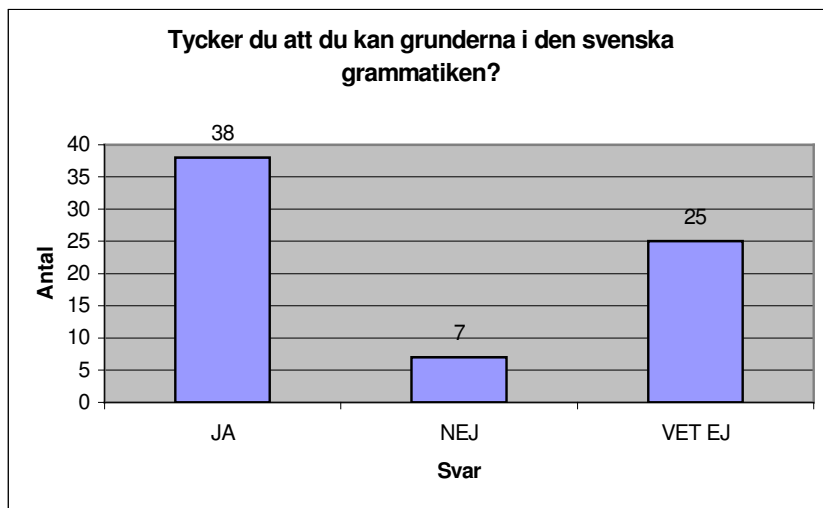
Fråga 2

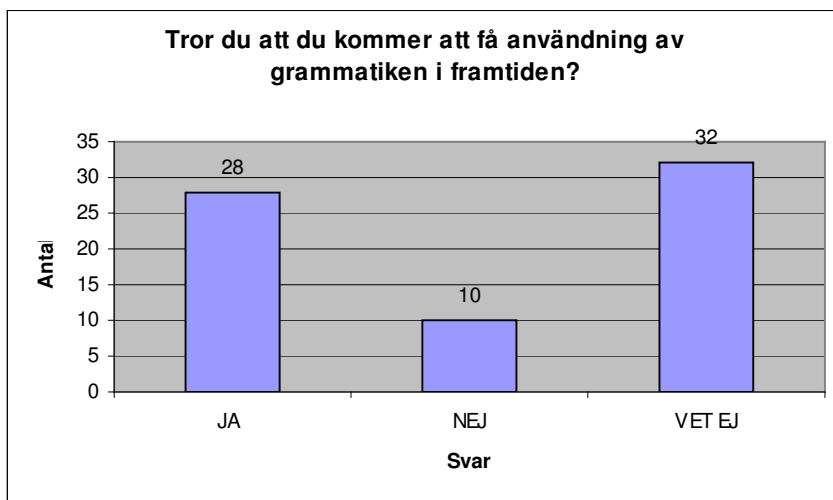
Fråga 4

Fråga 5

Fråga 6

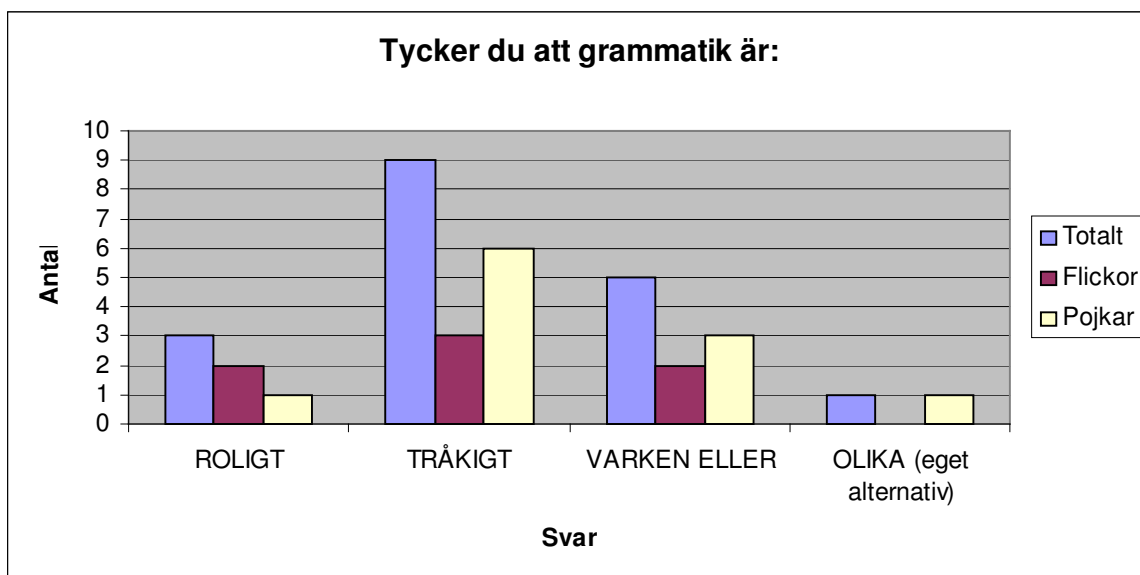
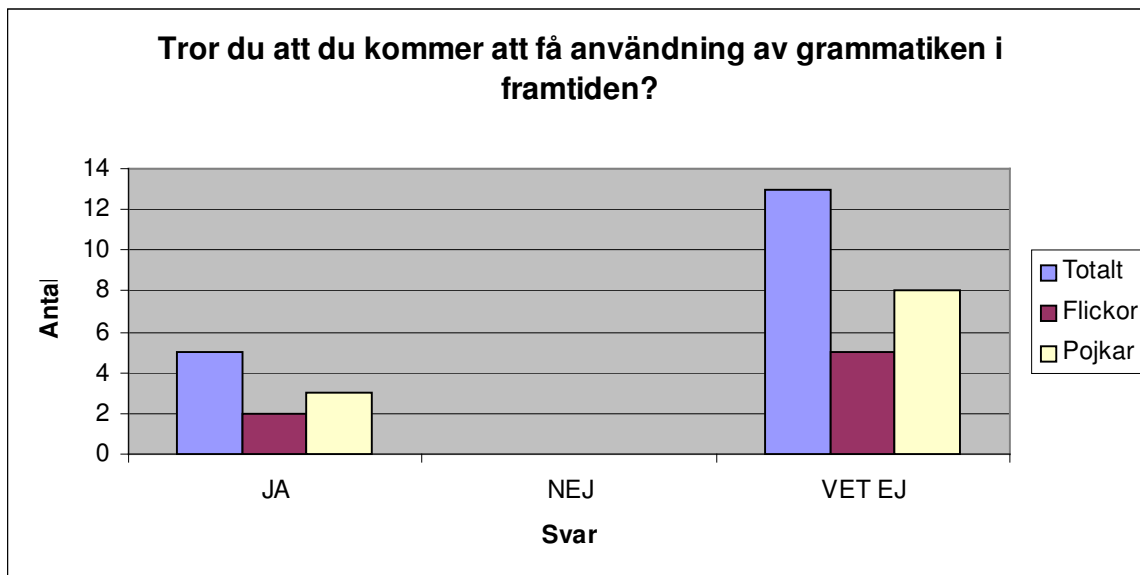

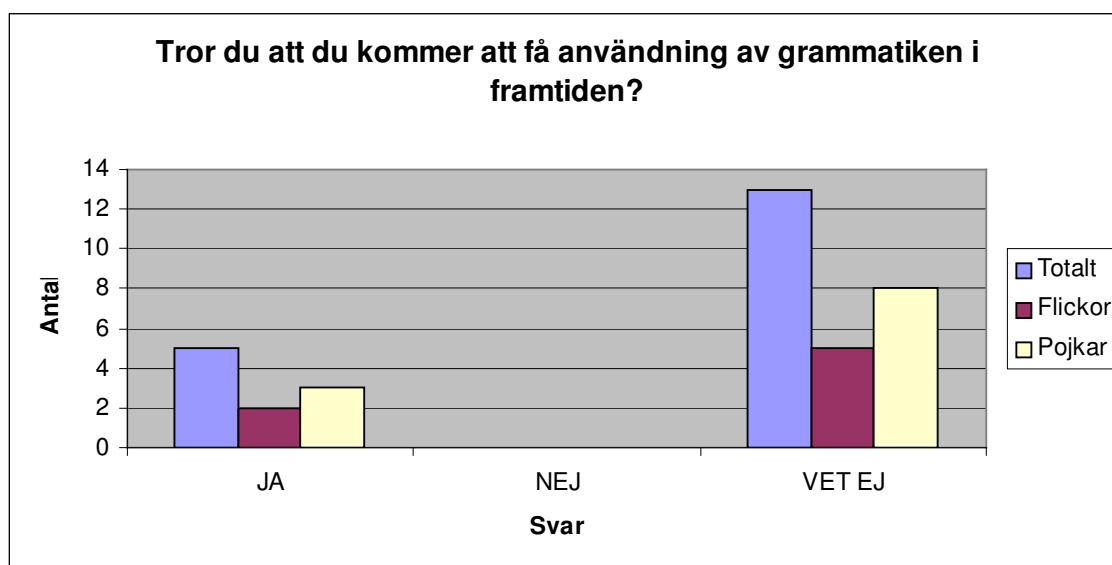
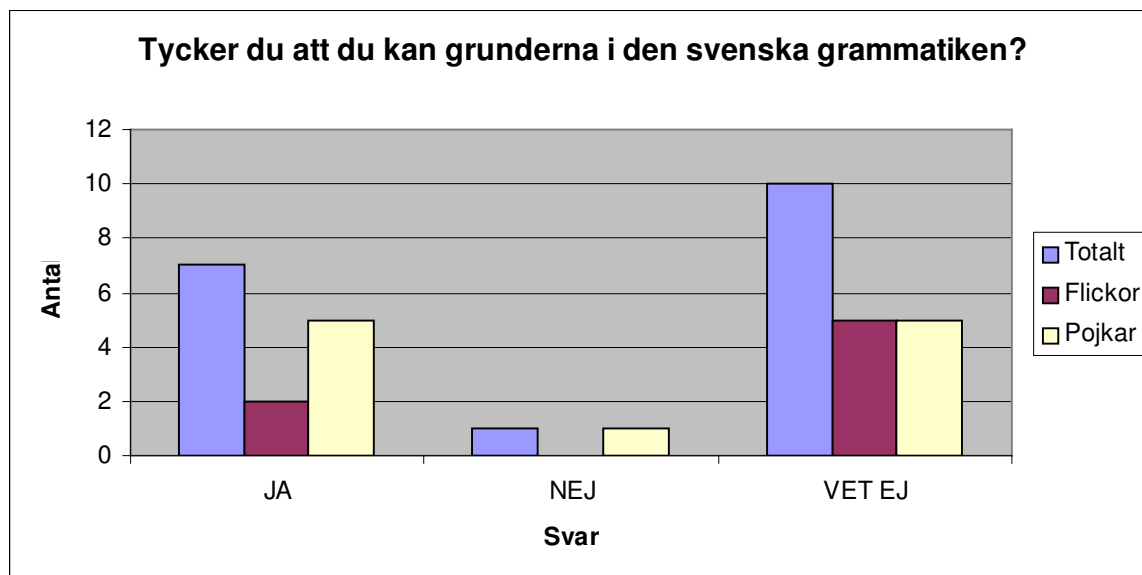
Sammanställning av den statistiska datan år 6

Totalt 18 elever

Flickor 7

Pojkar 11

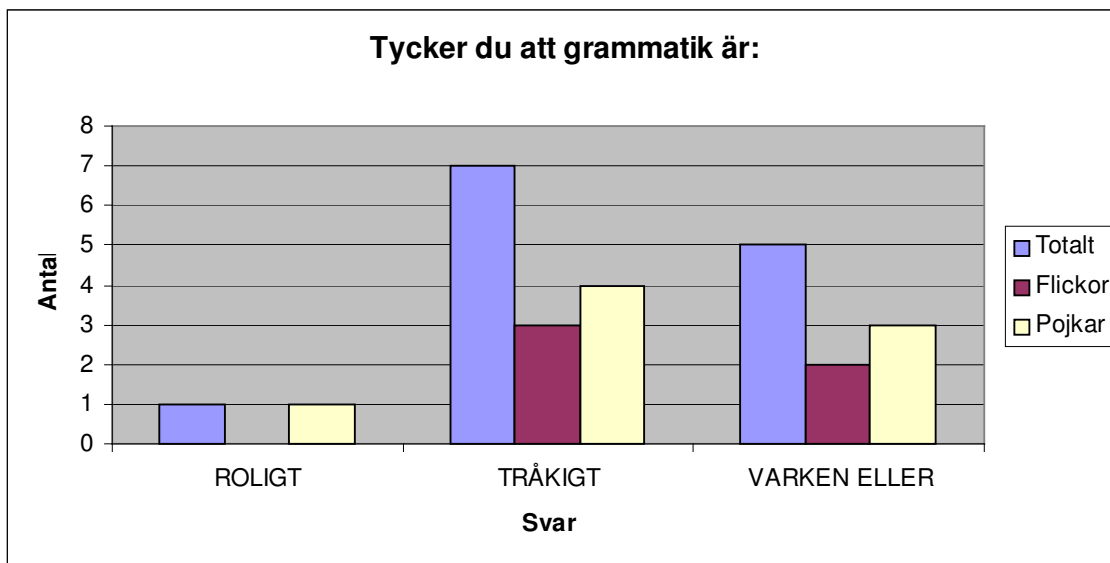
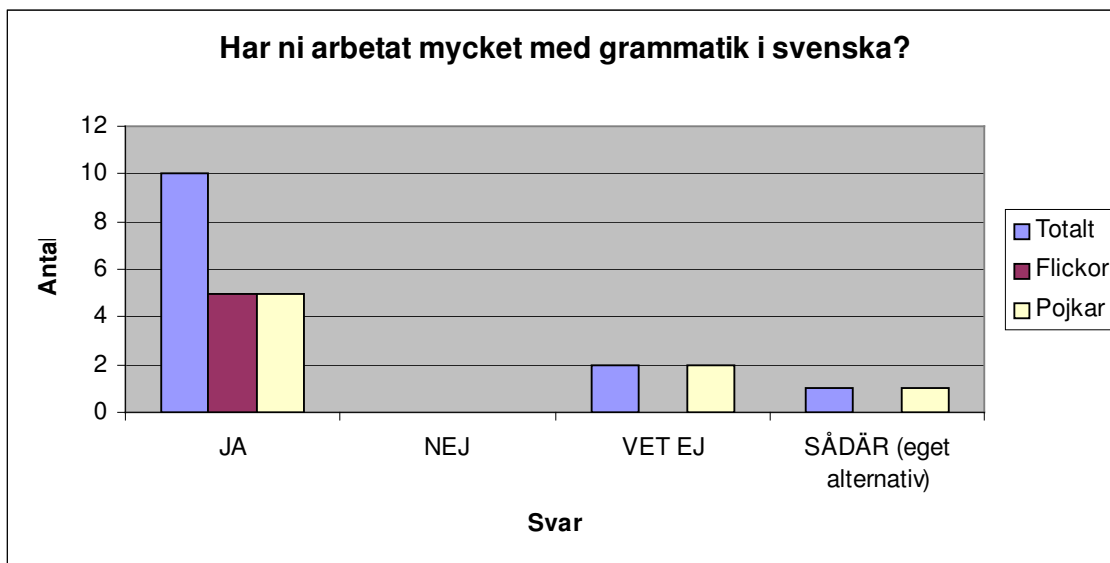

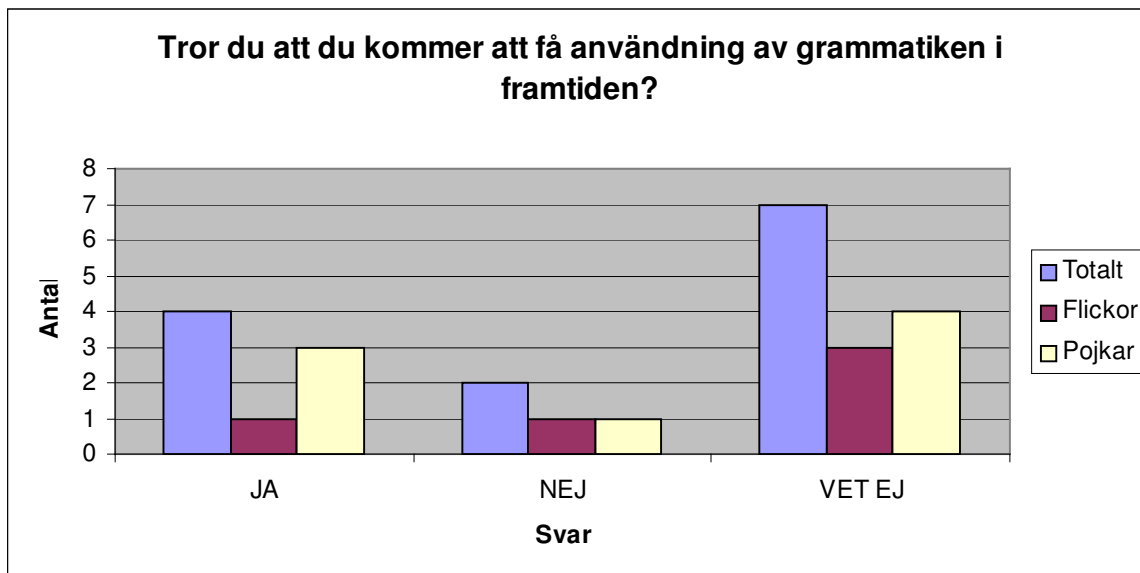
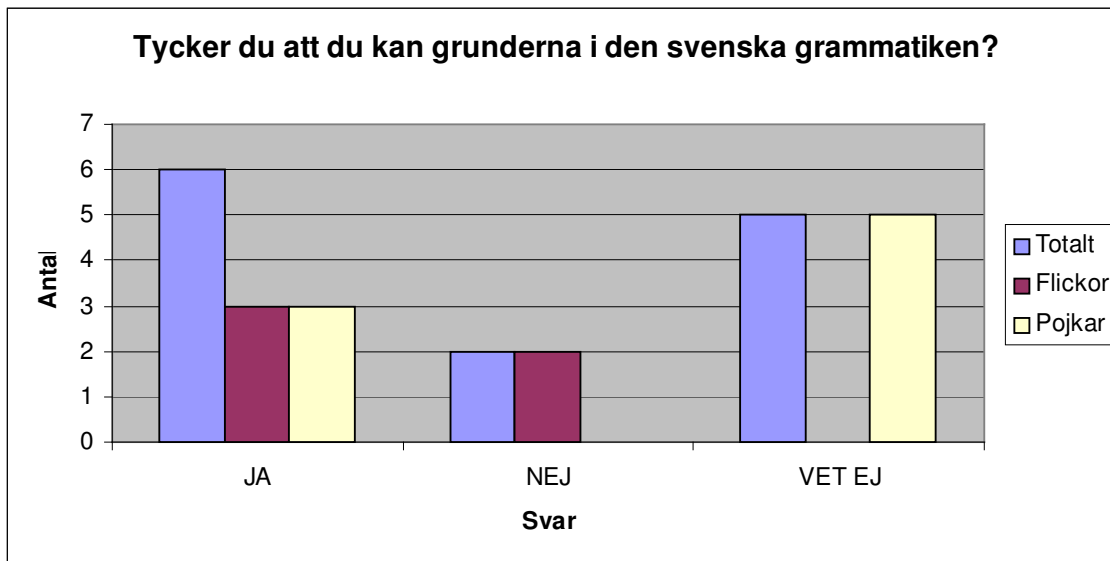
Sammanställning av den statistiska datan år 7

Totalt 13 elever

Flickor 5

Pojkar 8

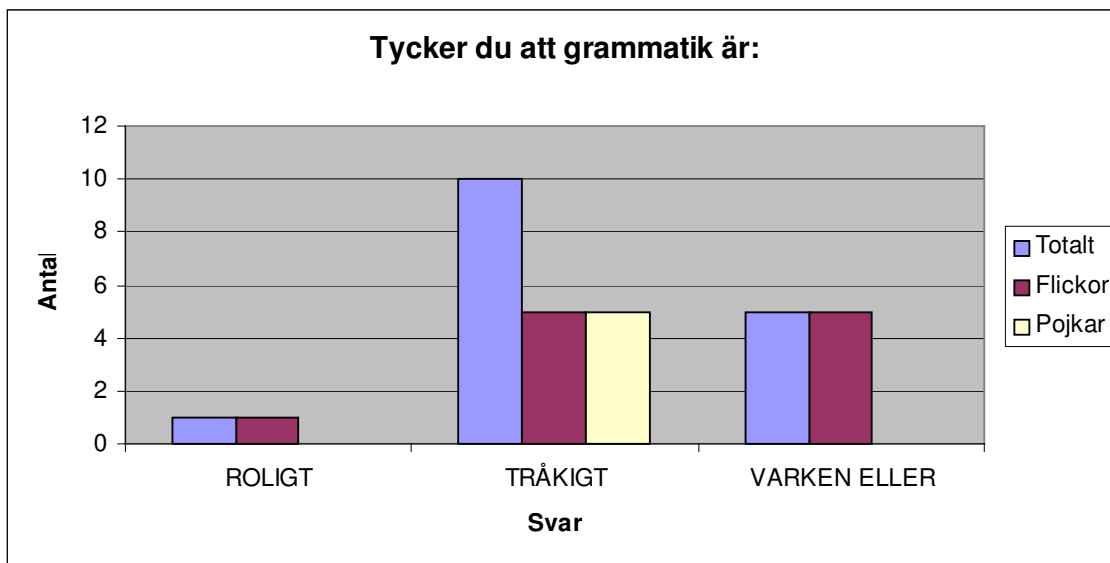
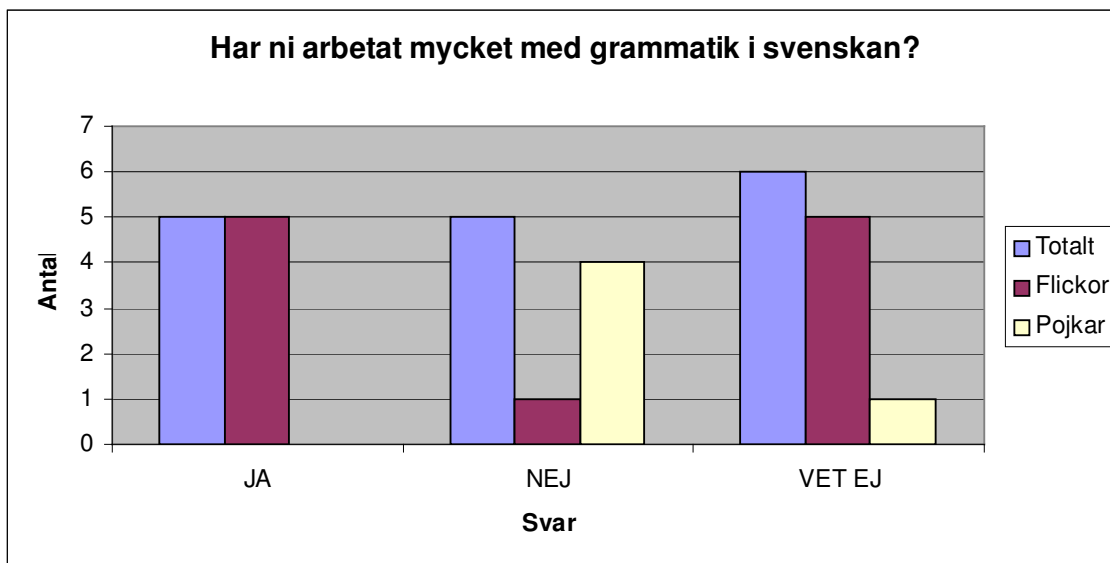

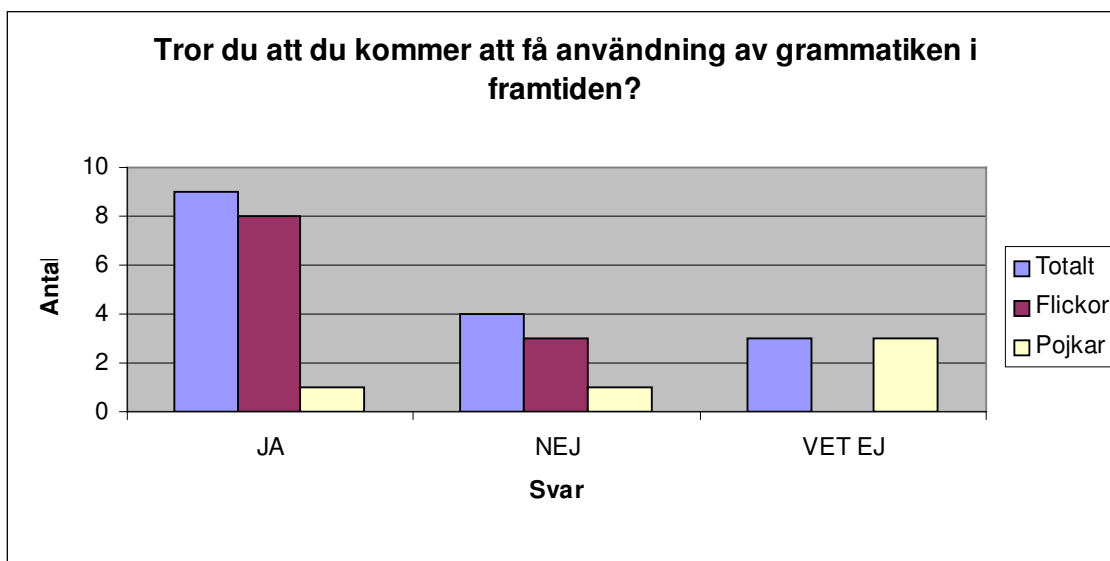
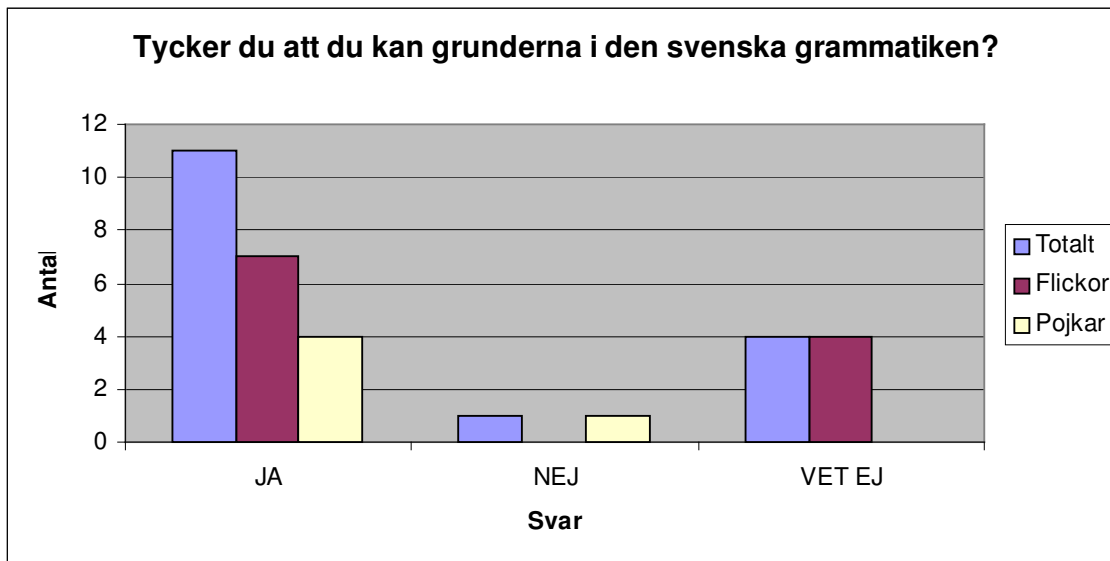
Sammanställning av den statistiska datan år 8

Totalt 16 elever

Flickor 11

Pojkar 5

Sammanställning av den statistiska datan år 9

Totalt 23 elever

Flickor 17

Pojkar 6

